

ЗВІТ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ АНКЕТУВАННЯ ЩОДО ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ДЛЯ АСПІРАНТІВ

Всього опитано 20 респондентів. Анкетування було проведено за допомогою Microsoft Forms, який є частиною сервісу Microsoft 365. Терміни опитування- вересень 2025 р.

Участь в опитуванні взяли аспіранти першого (68%) та другого (32%) року навчання, тоді як аспіранти третього та четвертого року навчання участі в анкетуванні не брали.

Малюнок 1.

Обізнаність аспірантів з поняттям академічної доброчесності (%)

Більшість опитаних аспірантів (90%) зазначили, що знайомі з поняттям академічної доброчесності. Ще 5% відповіли «Скоріше так, ніж ні», що також свідчить про загальну поінформованість. Лише 5% респондентів сумніваються у своїй обізнаності, обравши варіант «Скоріше ні, ніж так», а відповідей «Ні» не було зовсім.

Малюнок 2.

Джерела інформації про академічну доброчесність (%)

Найбільш поширеним джерелом інформації про академічну доброчесність для аспірантів є викладачі різних дисциплін протягом усього навчання (42%), а також дисципліни, присвячених методології наукових досліджень (30%). Приблизно по 14% респондентів дізналися про академічну доброчесність від наукового керівника.

Абсолютна більшість опитаних аспірантів (92%) заявили, що добре обізнані з поняттям «академічний плагіат» та ризиками, які з ним пов'язані. Ще 8% респондентів відповіли, що скоріше знайомі з цим поняттям, ніж ні. Жоден з учасників не обрав варіант «скоріше ні» або «ні», що свідчить про високий рівень обізнаності у цій сфері серед аспірантів.

Усі опитані аспіранти (100%) підтвердили, що науково-педагогічні працівники інформують їх про процедури дотримання академічної доброчесності.

Малюнок 3.

Ознака порушення академічної доброчесності (%)

Основними порушеннями академічної доброчесності, за оцінками респондентів, є академічний плагіат (95%), вигадування або фальсифікація даних у наукових дослідженнях (87%), а також надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої чи наукової діяльності (83%). До поширених практик також належить опублікування даних, підготовлених іншою особою без посилання (83%), та свідомо модифікація освітніх або наукових даних (78%). Дещо рідше згадувалися включення до списку співавторів осіб, які не брали участі в роботі (70%), списування (70%), повторне використання раніше опублікованих результатів (65%), тоді як хабарництво (45%) та необ'єктивне оцінювання (40%) зазначалися як менш поширені прояви недоброчесності.

Усі опитані аспіранти (100%) зазначили, що згодні дотримуватися принципів академічної доброчесності в освітній і науковій діяльності.

Малюнок 4.

Оцінка дотримання академічної доброчесності серед здобувачів вищої освіти (%)

Більшість респондентів (85%) повністю погоджуються з тим, що здобувачі вищої освіти в їхньому оточенні дотримуються правил академічної доброчесності. Ще 15% швидше погоджуються з цим твердженням, тоді як лише 2% вагаються з відповіддю. Жоден з опитаних не висловив незгоди або скепсису щодо цього твердження.

Малюнок 5.

Оцінка дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками (%)

У питанні щодо дотримання правил академічної доброчесності науково-педагогічним персоналом більшість опитаних аспірантів висловили позитивне ставлення: 85% повністю погоджуються з цим твердженням, а ще 17% - скоріше погоджуються. Лише 5% респондентів обрали варіант «важко відповісти», і жоден не висловив сумніву або незгоди з дотриманням академічної доброчесності з боку викладачів.

Малюнок 6.

Обізнаність про реалізацію політики академічної доброчесності (%)

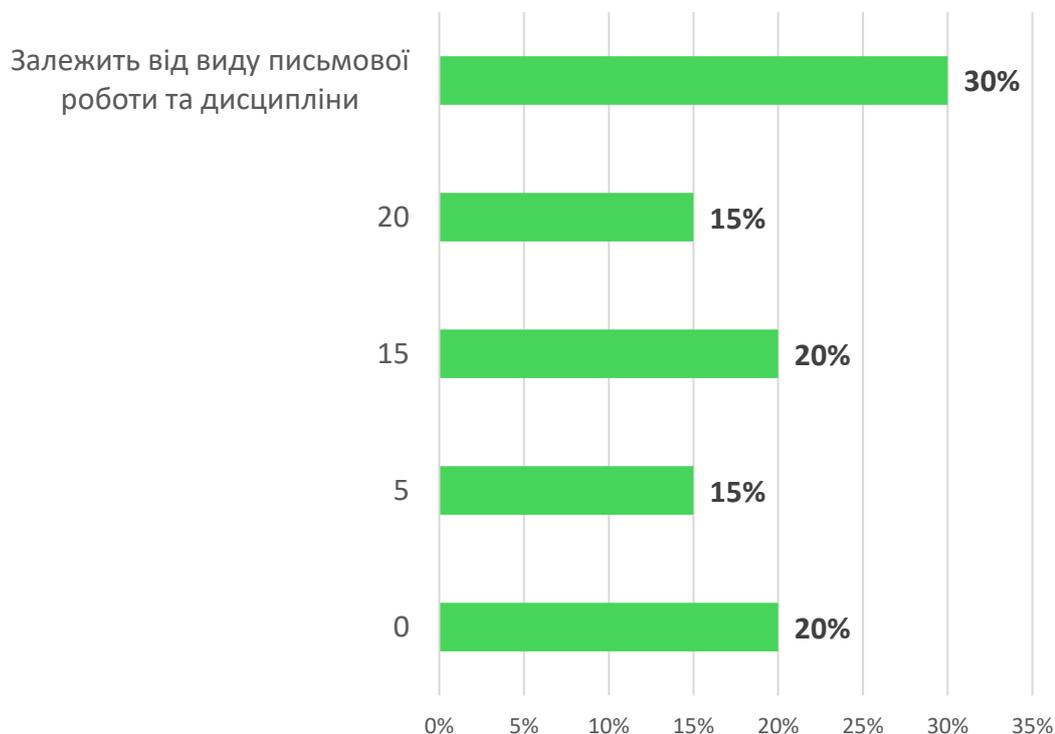

Більшість аспірантів обізнані з ключовими компонентами реалізації політики академічної доброчесності в університеті. Зокрема, 75% респондентів зазначили, що їм відома практика перевірки академічних текстів викладачів на плагіат, а 75% - що перевіряються кваліфікаційні роботи, статті та тези аспірантів. Водночас 55% обрали варіант ознайомлення з принципами «Кодексу честі», що може свідчити про *потребу в покращенні комунікації щодо цього документа серед здобувачів*. Загалом отримані результати демонструють високий рівень інформованості.

Більшість опитаних аспірантів (60%) зазначили, що в їхній освітній програмі була передбачена дисципліна або окремі теми, присвячені академічному письму чи академічній доброчесності. Водночас 40% респондентів не мали такого досвіду.

Малюнок 7.

Уявлення аспірантів про припустимий рівень «стандартного плагіату» (%)

Більшість опитаних аспірантів (30%) вважають, що допустимий рівень «стандартного плагіату» залежить від виду письмової роботи та дисципліни. Ще 20% респондентів вважають припустимим рівнем 15%. Водночас 20% дотримуються принципової позиції про повну відсутність плагіату (0%), а 15% вважають допустимим рівень у 5%. Ще 15% респондентів зазначили поріг у 20%.

Усі респонденти (100%) одногolosно зазначили, що використання чужих частин тексту без належного оформлення цитат у науковій роботі є неприпустимим.

Малюнок 8.

Рівень володіння знаннями/навичками, пов'язаними з академічною доброчесністю (%)

Аналіз результатів опитування свідчить про те, що більшість аспірантів (75%) володіють знаннями щодо правил оформлення посилань та цитування наукової інформації, що є базовим елементом дотримання академічної доброчесності. Також значна частка респондентів (72%) зазначили обізнаність із методами інформаційного пошуку. Водночас 51% опитаних знаються на використанні програм для перевірки текстів на плагіат, і майже така ж частка респондентів (45%) знають про способи поширення результатів досліджень у відкритому доступі. Найменше аспіранти (27%) ознайомлені з процедурою розміщення академічних текстів у відкритому доступі, що може потребує посилення уваги до цього аспекту підготовки здобувачів вищої освіти.

Малюнок 9.

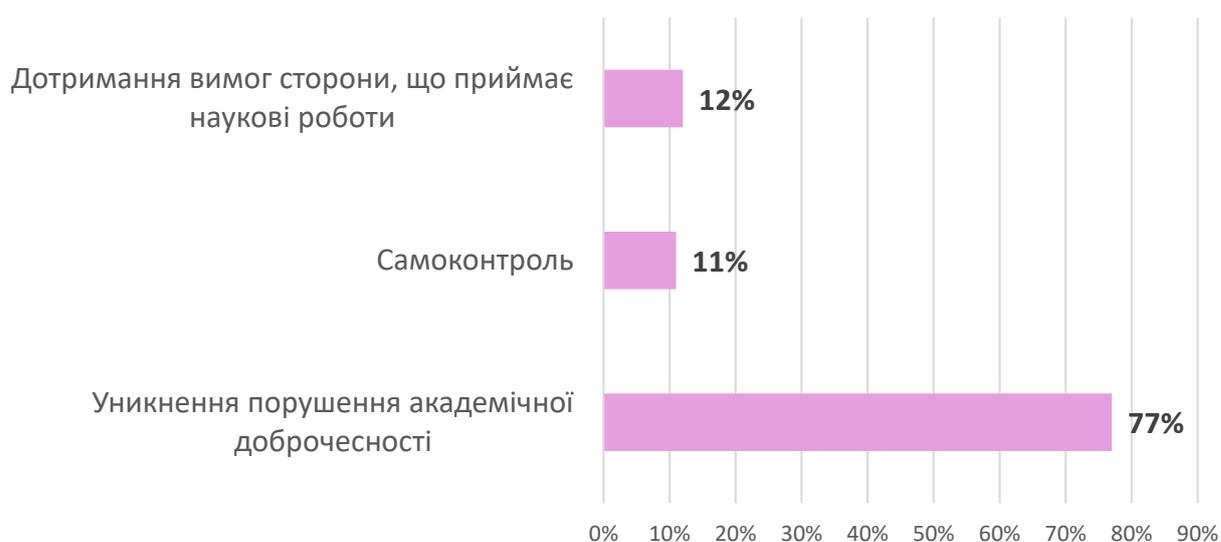
Обізнаність аспірантів про використання в Одеському національному медичному університеті програмного забезпечення для виявлення плагіату (%).

Більшість респондентів (83%) обізнані щодо використання програмного забезпечення для автоматичного виявлення плагіату у наукових роботах в Одеському національному медичному університеті. Ще 18% відповіли "Скоріше так, ніж ні", що свідчить про невпевненість у деталях функціонування системи.

Малюнок 10.

Мета самостійної перевірки робіт аспірантами на плагіат (%)

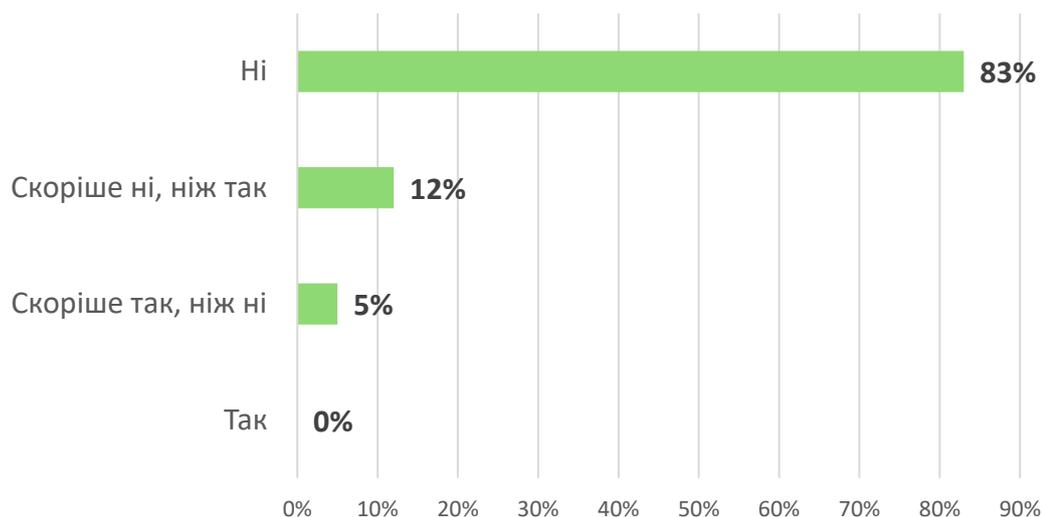

Більшість аспірантів (77%) зазначили, що перевіряють свої роботи на плагіат насамперед для уникнення порушень академічної доброчесності, що свідчить

про достатній рівень усвідомлення етичних вимог до академічного письма. Водночас 11% респондентів вказали на мотивацію самоконтролю, а 12% - на зовнішні вимоги установ, що приймають наукові тексти.

Малюнок 11.

Самооцінка досвіду свідомого використання плагіату в науковій діяльності (%)

Більшість аспірантів (83%) однозначно заперечують досвід свідомого використання плагіату у своїй науковій діяльності. Ще 12% схиляються до думки, що подібний досвід їм не притаманний, хоча не виключають окремих сумнівних ситуацій. Лише 5% опитаних припускають можливість усвідомленого використання чужих матеріалів без належного цитування.

Малюнок 12.

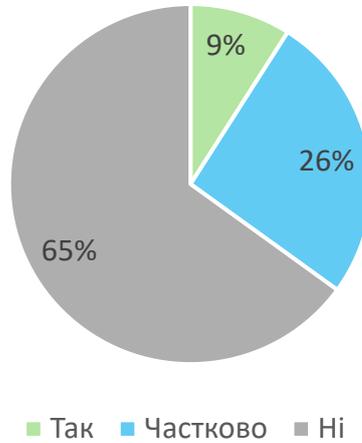
Причини, що спонукають/можуть спонукати до академічного плагіату серед аспірантів

Попри те, що у попередньому запитанні 83% респондентів заявили про відсутність фактів свідомого плагіату у власній науковій діяльності, результати цього запитання демонструють наявність низки об'єктивних і суб'єктивних чинників, які потенційно можуть спонукати до порушень принципів академічної доброчесності. Серед них найчастіше згадуються незнання правил цитування (39%) та брак часу на виконання завдання (35%).

Малюнок 13.

Ставлення аспірантів до порівняння легкості плагіату та дотримання етичних норм (%)

У відповідь на запитання «Чи вважаєте Ви, що легше вдатись до плагіату, ніж дотримуватися етичних норм?» більшість опитаних аспірантів (65%) відповіли «ні», демонструючи прихильність до етичних стандартів у науковій діяльності. Водночас 26% частково погодилися з тим, що плагіат може здаватися простішим шляхом, ще 9% прямо визнали, що вважають його легшим варіантом.

Малюнок 14.

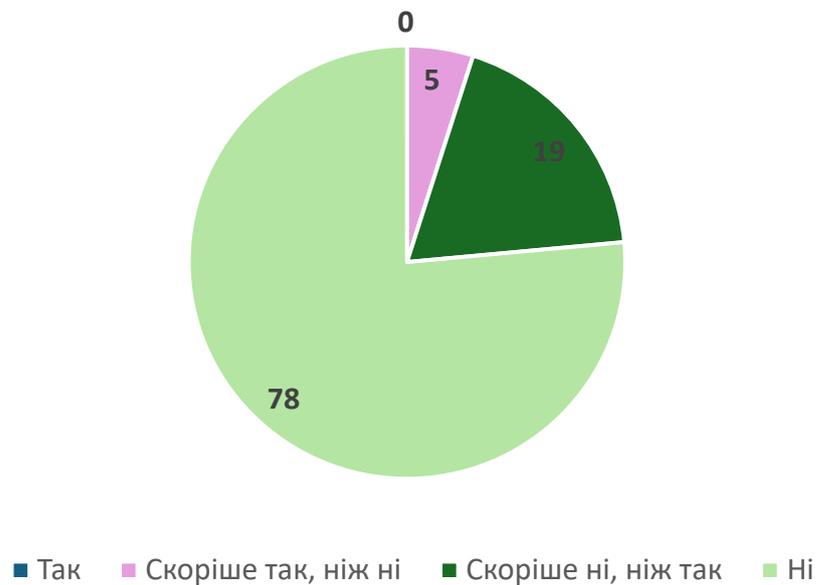
Наслідки порушення академічної доброчесності (оцінка респондентів, %)

Порушення академічної доброчесності, на думку респондентів, має низку суттєвих негативних наслідків. Найбільше страждає персональний професійний рейтинг викладача (85%) та відбувається знецінення наукових публікацій як джерела інформації (79%). Значний вплив має і падіння престижу університету (65%). Також респонденти відзначають погіршення якості надання освітніх послуг (57%) та зміну думки колективу щодо порушника (45%). Найменш відчутним, але все ж важливим наслідком є погіршення емоційного стану колективу (33%).

Малюнок 15.

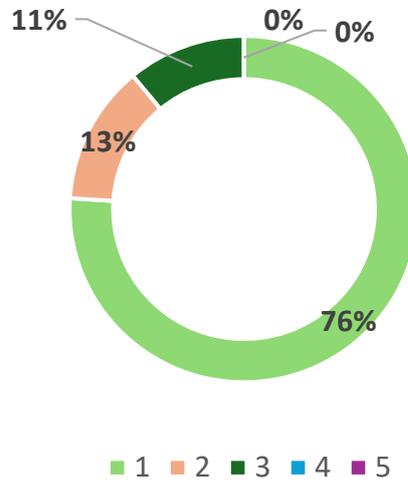
Відповіді на запитання «Чи ставали Ви жертвою порушення академічної доброчесності?»

Більшість респондентів зазначили, що не ставали жертвами порушення академічної доброчесності (78%). Водночас 19% відповіли «скоріше ні, ніж так», що може свідчити про певні сумніви або поодинокі випадки, які вони не ідентифікують однозначно як порушення. Лише 5% зазначили «скоріше так, ніж ні».

Малюнок 16.

Оцінка рівня поширеності недоброчесної поведінки серед здобувачів вищої освіти (%)

Респонденти переважно оцінюють поширеність недоброчесної поведінки серед здобувачів вищої освіти як низьку: 76% обрали рівень «2». Ще 13% визначили поширеність як «3» (середню), а 11% — як «4» (помірно високу). Високу («5») чи зовсім низьку («1») поширеність не зазначив жоден респондент.

Малюнок 17.

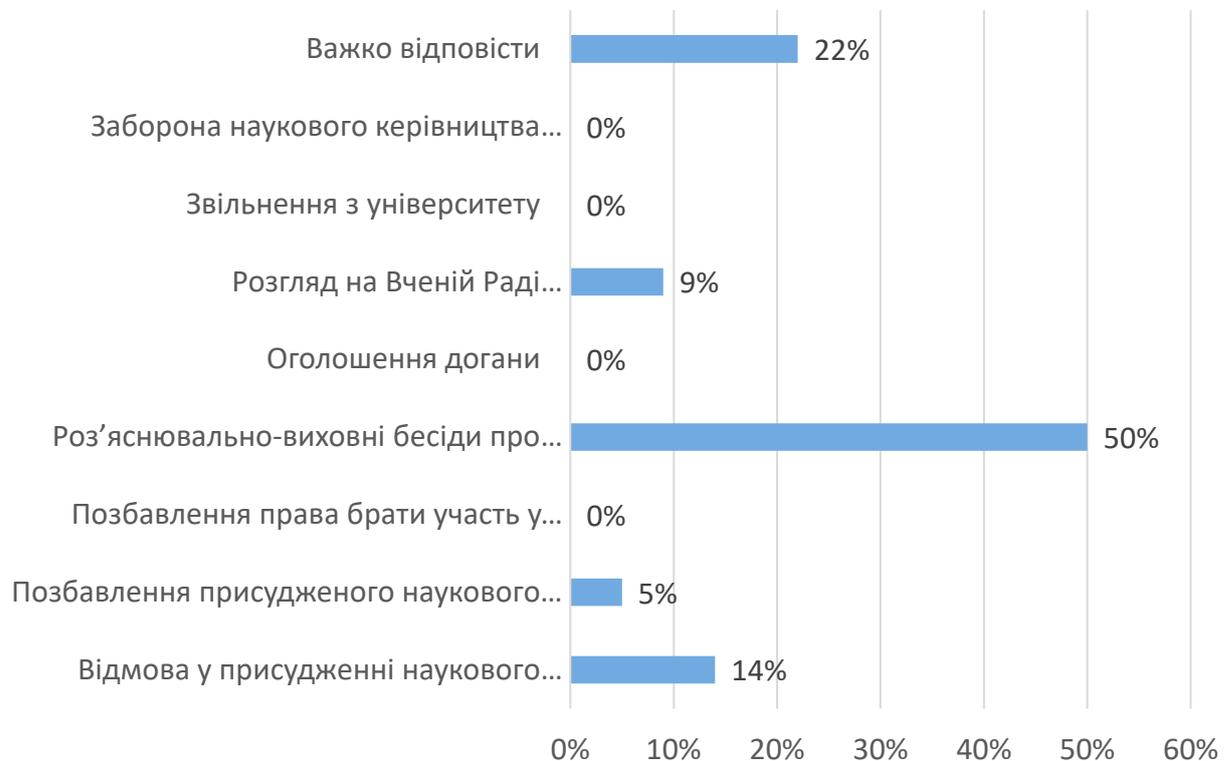
Справедливі заходи у разі виявлення плагіату у здобувачів вищої освіти(%)

Найбільш справедливими заходами у разі виявлення плагіату здобувачів, на думку респондентів, є повторна перевірка роботи після доопрацювання (51%) та відправлення роботи на доопрацювання з повторною перевіркою на плагіат (45%). Майже стільки ж підтримують проведення роз'яснювально-виховних бесід щодо академічної доброчесності (37%) та анулювання роботи з можливістю підготовки нової (38%). Менш популярними є повторне проходження оцінювання (31%) та присвоєння додаткових завдань (11%). Зовсім небагато опитаних вважають справедливими суворі санкції: відмова у присудженні ступеня чи звання (8%), позбавлення стипендії (9%), позбавлення пільг з оплати навчання (3%) або відрахування з університету (1%). Водночас 18% зазначили, що їм важко відповісти.

Малюнок 18.

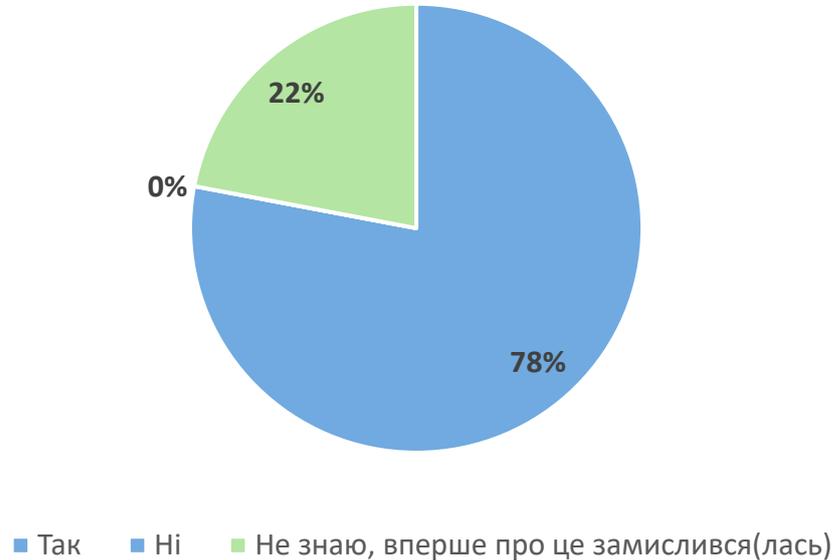
Заходи щодо НПП при виявленні плагіату (%)

Найчастішим заходом, який респонденти вважають справедливим у разі виявлення плагіату з боку науково-педагогічних працівників, є проведення роз'яснювально-виховних бесід щодо дотримання академічної доброчесності (50%). Значно менше опитаних підтримують відмову у присудженні наукового ступеня чи присвоєнні вченого звання (14%) або позбавлення присудженого наукового ступеня чи звання (5%). Лише 9% респондентів вважають доцільним розгляд ситуації на Вченій раді факультету/університету. Такі суворі заходи, як звільнення з університету (0%), оголошення догани (0%), позбавлення права займати визначені законом посади (0%), а також заборона наукового керівництва здобувачам або аспірантам (0%), практично не підтримуються. Водночас 22% респондентів обрали варіант «важко відповісти».

Малюнок 19.

Усвідомлення наявності заходів щодо боротьби з плагіатом в університеті (%)

Більшість аспірантів (78%) вважають, що в університеті справді вживаються заходи проти учасників освітнього процесу, у роботах яких виявлено плагіат. Водночас п'ята частина респондентів (22%) ніколи раніше не замислювалися над цим питанням. Відповідей «ні» не було.

У відкритих відповідях аспіранти залишили лише два коментарі. Обидва стосуються організаційних та умовних чинників, які, на їхню думку, визначають можливість дотримання принципів академічної доброчесності.

- *«Щоб покращити доброчесність, слід надавати більше вільного часу для написання наукових робіт, зменшувати кількість зустрічей та семінарів, збільшувати можливості для самостійної роботи, а також використовувати автоматизовані антиплагіатні програми і регулярні перевірки, що не будуть відволікати від написання наукових робіт».*
- *«Аспірантам важливо чітко розуміти стандарти академічної доброчесності. Було б корисно проводити регулярні роз'яснювальні зустрічі щодо правил цитування, відповідальності за порушення та очікувань до наукових робіт, а також забезпечити однакові підходи до перевірки плагіату для всіх здобувачів».*

Обидві відповіді свідчать про запит на більшу інформаційну підтримку та створення умов, які сприятимуть самостійній, доброчесній науковій діяльності аспірантів.

ВИСНОВОК ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ КЕРІВНИЦТВУ

Результати опитування аспірантів свідчать про **високий рівень обізнаності** щодо ключових принципів академічної доброчесності та позитивне ставлення до їх дотримання. Більшість респондентів демонструють розуміння етичних стандартів наукової діяльності, активно використовують антиплагіатні інструменти та усвідомлюють наслідки порушень.

Водночас виявлено низку чинників, які можуть впливати на ризики недоброчесної поведінки: брак часу, нерівномірне інформаційне навантаження та потреба у системному супроводі щодо правил цитування та академічного письма.

Для підвищення ефективності внутрішньої системи забезпечення академічної доброчесності доцільно рекомендувати:

1. **Посилити комунікацію** щодо політик, процедур та очікувань, пов'язаних із доброчесністю, включно з регулярними інформаційними зустрічами для аспірантів.
2. **Забезпечити єдині стандарти перевірки плагіату**, у тому числі рівний доступ до програмних інструментів та інструкцій із їх використання.
3. **Розширити можливості з академічного письма**, зокрема проведення тренінгів, семінарів та консультацій щодо цитування, роботи з джерелами та підготовки публікацій.
4. **Оптимізувати організаційне навантаження**, щоб аспіранти мали достатньо часу для самостійної роботи та виконання дослідницьких завдань.
5. **Забезпечити послідовне впровадження Кодексу честі** через підвищення його видимості, доступності та практичного використання у навчальному процесі.

Загалом результати засвідчують позитивну динаміку формування культури академічної доброчесності серед аспірантів та дозволяють визначити конкретні напрями для подальшого удосконалення внутрішніх механізмів її підтримки.